

Nr 385.

Av herr **Kant**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 265, angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lanthushållsskolor.

I proposition nr 265 angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lanthushållsskolor har Kungl. Maj:t föreslagit bland annat, att statsunderstöd till lanthushållsskolor för längre kurser på minst 165 dagar under vissa villkor skall utgå för en första kurs med 4,500 kr., för en andra kurs med 3,600 kr. eller för två kurser tillsammans 8,100 kr., varav 4,500 kr. skulle utgöra »grundanslag». Som villkor för statsanslag skulle enligt samma proposition bestämmas bland annat, att till föreståndarinna med full tjänstgöring skall utbetalas som minimilön 2,000 kr. för första kursen och 1,400 kr. för andra kursen eller tillsammans 3,400 kr. samt till fast anställd lärarinna 1,500 kr. för den första och 1,000 kr. för den andra kursen, eller tillhopa 2,500 kr. för år. Till föreståndarinna och två lärarinnor skulle sålunda i minimilöner utbetalas för två kurser, d. v. s. för helt år, sammanlagt 8,400. Dessutom skola föreståndarinna och lärarinna enligt samma förslag ha fri bostad och bränsle. Värdet av dessa förmåner beräknas av Kungl. Maj:t till 300 kr. för person eller för föreståndarinna och två lärarinnor tillsammans 900 kr. Avlöning för föreståndarinna och två lärarinnor skulle sålunda med inberäkning av naturaförmåner uppgå till 9,300 kr.

Nu förutsättes visserligen för statsanslags erhållande, att inom orten tillskjutas bidrag, som inberäknat elevavgifter uppgå till minst lika stort belopp, som det varmed statsunderstödet överstiger grundanslaget. För två längre kurser under ett år, böra Ortsbidragen sålunda sammanlagt upp-

gå till 3,600 kr. Om elevavgiften för en kurs på 165 dagar sättes till 75 kr. (och högre torde den ej böra sättas, då lantbruksstyrelsen för kurs på 105 dagar tänker sig 45 kr. som elevavgift), och man enligt bestämmelserna räknar med sammanlagt 7 frielever (4 i första och 3 i andra kursen), böra i elevavgifter inflyta 1,275 kr. Från landsting, hushållningssällskap eller från annat håll måste sålunda lämnas 2,325 kr. Statsbidrag och ortsbidrag tillsammans skulle komma att utgöra 11,700 kr.

Med ledning av den stat för lanthushållsskola med två kortare kurser, som återfinnes i lantbruksstyrelsens yttrande (bil. till prop. 265, s. 22), skulle staten för en lanthushållsskola med två längre kurser få ungefär följande utseende:

Utgifter:

löner till föreståndarinnan	3,400: —	
2 lärarinnor à	2,500: —	5,000: —
hyra för skollokaler samt bostäder åt föreståndarinnan och lärarinnor		2,500: —
bränsle och lyse		2,250: —
inköp och underhåll av inventarier		500: —
undervisningsmateriel		100: —
annonser och tryck		250: —
läkarearvode och medicin		200: —
postporto, telefon och diverse utgifter		500: —
		<hr/>
	Summa kronor	14,700: —

Inkomster:

statsanslag	8,100: —
ortsbidrag från landsting, hushållningssällskap, kommuner eller andra	2,325: —
17 elevavgifter à 75 kronor	1,275: —
brist	3,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 14,700: —

Utöver av lantbruksstyrelsen beräknade utgifter för två kortare kurser tillkomma för längre kurser: rum med bränsle och lyse för en tredje lära-

rinna, lokal för sömnad och vävning samt ladugård, svinstall, höns- och gåshus. För längre kurs äro nämligen enligt kungl. kungörelsen den 28 september 1917 sömnad samt praktisk undervisning i ladugård, svingård, hönsgård och trädgård *obligatoriska*. Posten för bränsle och lyse (1,300 kronor) måste för två kurser på sammanlagt 48 veckor bliva omkring 50 % högre än för två kurser på sammanlagt 30 veckor; därtill kommer bränsle och lyse i de lokaler, som behövas för längre kurser utöver vad som behövs för kortare. Posten för inköp och underhåll av inventarier måste naturligtvis ökas med hänsyn till undervisningen i sömnad och vävning; posterna för läkarearvode och medicin samt diverse utgifter måste ökas med hänsyn till den längre tiden.

Om lantbruksstyrelsens och Kungl. Majts beräkningar av anslagsbehovet för kortare kurser godtagas, torde av ovanstående stat med all önskvärd tydlighet framgå, att lantbruksskolor med längre kurser skulle få det ekonomiskt ganska illa ställt, om riksdagen stannar vid de anslagsbelopp, som den kungl. propositionen föreslår. Det torde sålunda vara nödvändigt, att riksdagen genom särskilt beslut möjliggör en höjning av anslaget för längre kurser.

Lantbruksstyrelsen och Kungl. Maj:t synas i sina beräkningar utgå från, att en lantbruksskola, vare sig den har kortare eller längre kurser, skall kunna skötas med två ordinarie lärarinnor. Redan för de kortare kurserna uppföres emellertid arvode för extra lärare med 500 kronor. Nu är att märka, att, såsom redan antytts, i »längre kurser» den praktiska undervisningen skall omfatta jämväl »demonstrationer och övningar i enkel sömnad och lagning samt där så lämpligen kan ske i vävning», och att längre kurser »skola vara förenade med ett mindre jordbruk med ladugård, svingård, hönsgård och trädgård»; att sålunda praktisk undervisning i dessa ämnen är obligatorisk, medan sådan undervisning inom kortare kurser behöver anordnas endast »i den mån så lämpligen kan ske». Om man söker sätta sig in uti, hur undervisningen i en lantbruksskola drives och måste drivas, skall man utan tvivel komma till den slutsatsen, att undervisningen omöjlig kan skötas på ett tillfredsställande sätt av två lärarinnor. För den praktiska undervisningen måste eleverna, vare sig de äro flera eller färre (de måste vara *minst* 12), delas i smärre grupper, emedan å ena sidan samtidigt måste arbetas i t. ex. kök, tvättstuga, ladugård, trädgård o. s. v., å andra sidan vid varje särskilt slag av arbete ej böra användas flera elever, än som för arbetet behövas. Eleverna kunna exempelvis indelas i följande grupper:

1. för det inre hushållet med matlagning (däri inbegripet bakning med gräddning i järnspis) samt städning och rengöring i övrigt;
2. för »yttre hushåll» med grovbak (i murad ugn), slakt, med därtill hörande konservering (saltning, rökning, beredning av korv etc., inkokning i hermetiskt slutna kärl), tvätt;
3. för mjölkhushållning med ystning och kärning;
4. för svin- och nötboskapsskötsel;
5. för fjäderfä- och smådjursskötsel;
6. för trädgårdsskötsel;
7. för sömnad och vävning.

I samband med den praktiska undervisningen bör så mycket teoretisk undervisning lämnas, som lämpligen kan omedelbart ansluta sig till arbetet. Därutöver skola givas särskilda lektioner för att repetera, fullständiga och ordna vad som under det praktiska arbetet meddelats. Utom *dessa* teoretiska lektioner skall teoretisk undervisning lämnas även i enkel bokföring och beräkning av hushållsutgifter, i hälso- och sjukvårdslära samt barnavård, och åt teoretisk undervisning skall i det hela ägnas omkring 2 timmar dagligen.

För praktisk undervisning med ledning och kontroll över arbetet måste lärarinnan vara med på de olika arbetsplatserna. Man behöver visserligen inte ha slakt och tvätt samma dag, och trädgårdsskötsel förekommer egentligen endast under sommarhalvåret. Men i allmänhet måste arbetet försiggå samtidigt på många olika platser. Om vi nu exempelvis antaga, att en lärarinna undervisar i matlagning, mjölkhushållning, städning, närings- och födoämneslära, hälso- och sjukvård samt barnavård, bokföring och beräkning av hushållsutgifter, lär det vara mer än tillräckligt för en person. En andra lärarinna är fullt sysselsatt med grovbak, slakt och konservering, tvätt jämte mangling och strykning, sömnad och vävning. På den tredje lärarinnans lott faller då att leda det praktiska arbetet i ladugård, svingård, hönsgård och trädgård samt lämna dithörande teoretisk undervisning. Man kan tänka sig en annan arbetsfördelning; men antalet arbetsplatser och lektioner, som skola fördelas på de tre lärarinnorna, blir i alla fall det samma. Man kan invända, att i lantmannaskolor i allmänhet finnas blott två ordinarie lärare. Därvid är emellertid att märka, att i lantmannaskolorna egentligen lämnas blott teoretisk undervisning, under vilken alla eleverna undervisas tillsammans. För lantbruksskolorna upptager lantbruksstyrelsen i sin stat föreståndare och två lärare. Lanthushållsskolorna be-

höva så mycket hellre tre lärarkrafter, som deras undervisning särskilt på den praktiska sidan är mera mångsidig.

Lantbruksstyrelsen upptager i sin stat för lanthushållsskolor arvode för extra lärare med 500 kronor. I förestående förslag till stat har denna post uteslutits, under förmenande att, om skolan har tre lärarinnor, ytterligare lärarkrafter endast sällan skulle behöva anlitas. Då två längre kurser sammanlagt skulle omfatta 330 dagar, och lärarinnornas tjänstgöring därutöver upptager ett par veckor för inventering, reparationer och dylikt, måste man förutsätta åtminstone 6 veckors semesterledighet, och under tiden skulle egentligen behövas vikarie. Här har emellertid beräknats, att lärarinnans semesterledighet skulle kunna förläggas till sådana tider, att övriga två lärarinnor kunna övertaga hennes arbete. Varken lantbruksstyrelsen eller Kungl. Maj:t talar om bidrag till vikariatsarvoden, såsom skett i fråga om lantmannaskolor och lantbruksskolor, ehuru naturligtvis behovet av dylikt understöd föreligger vid den ena skolformen lika väl som den andra.

Då de statsunderstöd, som i anförda kungl. proposition beräknas för lanthushållsskolor med längre kurser, uppenbarligen förutsätta, att skolan blott har två lärarinnor, och då ovan har visats, att en sådan skola särskilt med hänsyn till föreskrifterna i kungl. kungörelsen den 28 september 1917 har ett större antal obligatoriska ämnen, måste anslaget höjas först och främst med lönen för en lärarinna, d. v. s. 2,800 kronor (bostad och bränsle inberäknade) samt någon ökning motsvarande ökade lokalutgifter, förslagsvis 400 kronor. Statsanslag skulle sålunda utgå med 11,300 kronor eller förslagsvis för första kursen med 6,400 kronor, för en andra kurs under samma år med 4,900 kronor. En lanthushållsskola med två längre kurser skulle sålunda ha att räkna med följande inkomster:

Statsanslag	11,300: —
Ortsbidrag från landsting etc.....	2,350: —
14 elevavgifter à 75 kronor	1,050: —
	<hr/>
	Summa kronor 14,700: —

Detta innebär en ökning utöver Kungl. Maj:ts förslag av 3,200 kronor för år.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle »grundanslaget» för vardera kursen utgöra 2,250 kronor. Detta skulle under förutsättning av nyss angivet statsanslag innebära, att i tillskott från orten skulle fordras 6,800 kronor, eller utöver inflytande terminsavgifter (1,050 kronor) 5,750 kronor.

Det torde icke finnas någon utsikt att från landsting eller hushållnings-sällskap få anslag till detta belopp. Det blir sålunda nödvändigt att höja »grundanslaget», förslagsvis till 3,950 kronor för vardera kursen. Därav skulle följa, att i bidrag från orten till två längre kurser behövas 3,400 kronor eller utöver inflytande elevavgifter (1,050 kronor) minst 2,350 kronor, vilket torde vara överkomligt.

För jämförelses skull må erinras om, att enligt det kungliga förslaget en lantmannaskola skulle i statsanslag uppbära 9,500 kronor för 250 dagars undervisning. I proportion därefter borde en lanthushållsskola för 330 dagar få 12,540 kronor. Därvid är att märka, att undervisningen i lanthushållsskolan relativt ställer sig betydligt dyrare, då denna skola måste ha lokaler och materiel för en ganska mångsidig praktisk undervisning, medan lantmannaskolans undervisning uteslutande omfattar teoretiska ämnen.

Den höjning, som anses nödvändig i statsanslaget till lanthushållsskolor med längre kurser, torde åtminstone icke för närvarande behöva föranleda någon höjning av det ordinarie förslagsanslaget åt lanthushållsskolor. Den kungl. propositionen räknar blott med 4 längre kurser (3 första och 1 andra kurs), och hela höjningen för dessa 4 kurser tillsammans skulle enligt förevarande förslag stanna vid 7,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville besluta, att statsanslag till lanthushållsskola med längre kurser, må — under förutsättning att i kursen undervisa minst 3 lärarinnor med full tjänstgöring — utgå för första årskursen med högst 6,400 kronor, för en andra kurs under samma år med högst 4,900 kronor, och att av dessa belopp för vardera kursen 3,950 kronor skall räknas som »grundanslag».

Stockholm den 1 april 1919.

Walter Kant.